

muuttaa muotoaan. Etualalla ja tummimmat ovat nyt Kakarin kallioseinämä ja Jyrtyyn louhaiset rannat. Uudet lähilavasteet umpeuttavat näyttämön. Kohtaus on vaihtunut, näytös loppuillaan, tullaan mantereeseen.

Avaan merikarttarullan. Tämä on siis uusin merikartta, se jossa reimarit on vaihdettu nykymallisiksi mutta josta ei vielä löydy selkien kaikkia kareja eikä Kakarin edustan toistasataametristä syväntä. Tämä on ensimmäinen merikartta, jossa »Mustasalo» on vaihtunut kansanomaiseksi *Mustassaloksi*, siihen asuun, jota näiden seutujen kantaväestö on vanhastaan käyttänyt. Muutakin hyvää näkyy peruskartasta poimitun. On oiottu vanhojen merikarttojen iänikuisia virheitä ja hiukan täydennetty karttanimestöä. Sen varassa Päijänteen regatan purjehtijakin viilettää mieluummin kuin pelkkien koordinaattien.

Ensi iloni on kuitenkin jo aikaa vaihtunut pettymykseksi. Yhä tämäkin karttalaitos tarjoaa »Souselkää» *Saviselän* sijaan, yhä »Lehtiselkää» *Lehesselän* paikalle. Peruskartasta olisi oikeat nimet löytänyt. »Souselkään» näkyy sentään merikarttasakin pistävän Sauniemi. Se on Saviniemen jämsäläinen asu. Luodetuuli tupruttelee selemmäksikin väriä *Savinenan* ranta-savikolta, ja sen mukaan ovat alkuaikojen asukkaat nimenneet ulapan Saviseläksi.

Saviselkä rajautuu pohjoisessa Vuoris- ja Taivassaloon. Taivassalon edustan kummelisaari Saviselän ja Numarin taitteessa esittäytyy merikartassa ja sen laitaan painetussa kummelienvuorostossa »Marjasaa-rena», vaikka se on yksi *Vahtsaarista*. Oikean *Marjosaaren* tuntevat kaikki lähistön mustikkamiehet; se on toista kilometriä kummelista kaakkoon. Taivassalon pohjoispuolella merikartta tietää puhua »Vanhaselästä». *Vanhaselkä* se on; Puolalta siihen selkään kurkistaa *Vanhanpää*, ja Vanhanpään nokka on *Vanhannenä*, ei »Vanhanenä», kuten merikarttaan on somasti tekstattu. Kun Vanhannenä tuhahtaa, lähtee selän yli luodemysky, ja vastaranta ottaa sen jyrinänsä vastaan muuallakin kuin Jyrtyssä.

Mustassalosta Vanhanselälle

Kokka auraa Saviselkää, perässä kohisee. Sinne jäävät elokuun iltaan loputtoman järvenpinnan kulissit: lähimmät tummia, kaukaisemmat yhä vaaleampia ja sinertävämpiä, kaikki silti selkeämpiä kuin terävimmässä kuultokuvassa. Suuren osan näyttämöä täyttää Mustassalon mustanpuhuva lähilavaste. Haukkasalon Harmaaniemi ja Judinsalon Ristiniemi kurrottavat sen takaa ja jättävät väliinsä aukon, josta näkyy peremmäs. Vielä ei aukon tukkeena ole tiensuunnittelijoiden houkkamaisuutta, Päijänteen poikki menevää siltaa, jota pitkin rekat jyräisivät suurin matkoin Hämeen Tampereelta Savon Mikkeliin.

Vesimaisema on ennallaan, vuosituhansien takaisessa hahmossaan. Aukosta näyttämö jatkuu Tehinselän perättömään kaukaisuuteen. Etäkulisseinä kumottavat paikallaan Selkäsaari ja Kätkytsalo; niiden takana ei ole muuta kuin taivaankannen ja tummuvan ulapan rajaus.

Kolmiulotteinen luonnon kuultokuva

Vanhanselkä on sekin Päijänteen, Sisä-Suomen kaartelevien vesien pääjänteen, perinnäistä nimistöä. Niin on myös *Ristinselkä*, jonka sijalla pohjoisemmassa merikarttalehdessä on »Ristiselkä». Ristiselkää kehotti korpilahtelainen tohtori Lauri Kuusanmäki etsimään itse kunkin perusuksilta; Päijänteen ristiaalokkoinen Ristinselkä on eri asia, ja jos sen jossakin pitäisi olla oikein, totta kai merikartassa. Taaskaan ei merikartan painoonpanija ole huomannut, että maamme nimistö löytyy perattuna peruskartasta ja keskeiseltä osin vaikka uudesta Suomenmaa-teoksesta. Molemmista olisi Ristinselänkin löytänyt oikean muotoisena.

Ei tosin peruskarttakaan aina ole ehdottomasti oikeassa. »Rapala» ja »Rapalan-niemi» jurottavat peruskartassa yhä tässä kirjurien vääntämässä virheasussaan. Olisi aika nostaa Rudolf Waldenin tavoin kunniaansa kansanomaisen *Rapaala* tai — miksei — padasjokelaisten puheessa säilynyt vielä alkuperäisempi *Rapaila*. *Mustassalo* saatiin peruskarttaan paikkakuntalaisten tuntemassa muodossa jo takavuosina; siitä se on jäljentynyt tiekarttoihin ja nyt siis vihdoin merikarttaankin. Mutta kehi-

tys ei aina ole suoraviivaista. Uusimpaan peruskarttaan on tullut uudistus: toinen ässä on taas tipahtanut pois.

Mikähän sen on tipauttanut? Olisiko joku tiedonantaja ilmoittanut, että saaren »virallinen» nimi on Mustasalo? Tällaisia tietomiehiä olen minäkin tavannut. He näyttävät ammentaneen tietonsa vanhasta merikartasta.

Kartat, merikartatkin, on pidettävä ajan tasalla, ja ajantasaisinta nimistöä on tavallisesti vanhakantaisin, perinnäisin nimistö, se joka polvesta polveen on elänyt paikkakunnan kantaväestön puheessa. Se tuo tiedon vuosisatojen, ehkä -tuhansienkin takaa ja vie sen eteenpäin ehkä yhtä kauas. Siinä on se tieto, jota tarvitsevat purjehtijat ja Helsingin kaupungin vedenottajat, kesälomailijat ja kesäpaikkansa nimeäjät. Jos ei se tavoita, valtaa rannat virastolähtöinen nimiväännöskulttuuri tai nimistölinen rihkamakulttuuri — sikäli kuin ei valtaa Metsä-Botnian loka, jonka yläpuolelle ylhänä kohoaa Imatran Voiman rakennuttama Vaarun pumppuvoimala.

T. I.